

PÅ VERDENS STØRSTE OPALFELT

Verdensdelen og landet Australia er vel for hedemarkingen best kjent for sin kenguru, kanin, sau og ikke å forglemme edelstenen OPAL. Under mitt to måneders opphold i Darwin skulle jeg - som amatørgeolog - få anledning til å besøke Coober Pedy, verdens største opalfelt i Syd-Australia. Men å reise med bil fra Darwin til Coober Pedy er ingen vanlig søndagstur. Distansen teller snave 2500 km og tilsvarer strekningen Hamar - Italia. Se kartoversikt. Selv om 3/4 av veien har en smal asfaltstripe er den resterende vegbane av en slik beskaffenhet at den som oftest krever 4-hjulsdreven bil.

Det tok ikke lang tid å oppspore nordmenn i Darwin. En av dem - Svein Erik Barth fra Lambertseter, fant også interesse for turen til Cooper Pedy, og i løpet av kort tid solgte han sin "Mini" og skaffet seg en 1970-modell 4-hjulsdreven Land Rover, som skulle være godt skikket for en "Opal Safari" gjennom det sentrale Australia. Vi måtte dog gjøre diverse reparasjoner og skifte bensintank før vi endelig var tilfreds med bilens kondisjon. Det skulle senere vise seg at bilen skulle bli det store problemet under turen.

Lekk bensintank

Fredag kveld, 3. juli, syntes alt å være klart til "safari-avgangen", og med et kinesisk måltid i maven fylte vi hva bilen kunne romme av vann og bensin. Vi hadde ikke forlatt bensinstasjonen før bensinen begynte å lekke ut av vår nymonterte tank. Vi hadde kjøpt tank med hull i! Vel - vi måtte komme oss av gårde, og med reservetank og jerrykanner var vi endelig på Stuart Highway, på vei sydover.

Bilen hadde vansker med å gjøre den ønskede hastighet, men etter å ha kjørt 55 km forsto vi årsaken - håndbrekket hadde stått på!

Skogbrann

Etter en drøy times kjøring får vi, mot den mørke horisonten, øye på røde flammer som slikker opp mot himmelen. Det var "bushfire", noe som er helt vanlig i tørrsesongen mai - oktober. Årlig svies av store områder med gras og krattskog - direkte barskog er det lite av. Disse branner kan pågå i flere uker - ja faktisk måneder. Det er først når bebyggelse er truet at det gjøres forsøk på å stoppe dem. Det er flere branner langs veien, og selv om flammene lyser opp hemmer røyken til sine tider sikten.

Road Train-trailer på opp til 50m

Veien er tålig bra selv om asfaltdekket enkelte steder kun rommer en bilbredde.

Når en da møter et Road-train, bør en i god tid svinge ut og finne sin plass i en ikke altfor dyp, men romslig veggrøft. Et Road-train er en stor lastebil med 3 - 4 hengere som tilsammen kan utgjøre en lengde på nær 50 m. Disse transporterer proviant og utstyr til Darwin fra Syd-Australia og har nærmest monopol på vegbanen - der de kommer i over 100 km/t.

Døde kuer, kenguru og buffaloer på og langs veien

Natten og mørket er tiden da skogens dyr streifer. Om dagen ligger de i ro i skyggen av et fåtall busker som knapt nok makter å kaste noen skygge. Vi har kjørt i 3 timer - trafikken ebber ut - mens synet av kenguru, villhunder og kuer er hyppigere. Disse er til stor fare for trafikken, da de plutselig kan hoppe ut i vegbanen. De fleste bilene er da også bygget for et slikt sammenstøt. Foran på bilene er det kjempestore støtfangere som dekker hele fronten i bredde og høyde. Denne skråner forover og når et sammenstøt er uunngåelig, vil dyret bli slått i bakken, før bilen humper over dyret. At dette skjer ofte, ser vi av alle dyreskrottene som ligger langs vegen. Selv kjører vi over en $2\frac{1}{2}$ meter kvelerslange som bukter seg over veien i lyset fra bilen.

Etter å ha besøkt to av Highwayens berømte puber, tatt vår øl - bivånet de glade cowboyer - og lyttet til western-musikk, fant vi en avkjørsel og tullet oss inn i ullteppene bak i Land Roverens lasterom.

Papegøyekvitter

Vi våknet av papegøyekvitter, og etter en helnorsk frokost med hjembakt brød, gjetost, leverpostei og kaviar, var vi på veg sydover igjen. Døde kuskrotter, ravner og noen villhester var det vi så før vi passerte Katherine og Mataranka. Om kvelden spilte vi biljard med de svarte innfødte på puben i Elliot.

Veien og omgivelsene ned til Alice Spring dekket et flatt steppelandskap. Bare møte med de store Road-Train skapte avveksling i kjøringen. I Tennant Creek skiftet vi plugger og stifter, og det tok oss 7 timer å få bilen i gang igjen.

Alice Springs

Før vi kommer til Alice Springs kommer vi for fort inn i en dump, og bensinkannen som var stuet sammen med det øvrige utstyr bak i "soveværelset" gjorde et elegant hopp, veltet matboksen, og snart fant vi 10 knuste egg i senga.

1500 km er tilbakelagt da vi kjører inn i Alice Springs, som omkranses av en rød, lav fjellkjede. Byen er idyllisk med sine 15.000 innbyggere og er den eneste i det sentrale Australia. Over 65% av befolkningen arbeider for staten, de øvrige i forretnings- og servicebransjen. Når en vet at det ikke finnes råstoffer eller direkte næringsgrunnlag - bortsett fra noen større kvegfarmer - kan det synes merkelig hvorfor "en by som Alice" har grodd opp her midt i ødemarken.

Bilen må her på et verkstedbesøk, og vi får om natten føle at vi nærmer oss vinteren i Syd-Australia. Temperaturen viste 3°, og for oss som er blitt vant med tropevarme året rundt, ble overnattingen i bilen uten sovepose en kjølig fornøyelse.

10 - 15 km i timen i 2½ time

Reisen videre til Kulgera, grensestasjonen til Syd-Australia, gikk uten problemer. I tillegg til de tidligere nevnte dyr, så vi nå enkelte villhester og kaniner. Nå var asfaltdekket slutt, og vi tok fatt på den siste grus/gjølmeveg-etappen ned til Cooper Pedy. Til å begynne med får vi kraftig "vaskebrett" som reduserer hastigheten med 10 - 15 km/t. Slik

går det i 2½ time avvekslet med store vanddammer som dekker hele vegen. Det er vanskelig å drenere vekk vannet i dette flate området og når vegen samtidig også er gravd ned i bakken, sier det seg selv at de ofte kan likne mer et elveleie etter regnperiode. Ristingen medførte at bilens dynamofeste brakk, men takket være en stor treplugg mellom dynamo og ramme, kunne ferden fortsette videre. Et godt bevis for at andre biler også hadde hatt problemer, bekreftet synet av ca. 25 bilvrak langs denne siste etappe.

Vi ser store flokker med rød/hvite papegøyer, et Road Train som har vel-tet og kjørt av veien før vi etter 3 dager når frem til Coober Pedy.

Coober Pedy - halvparten av befolkningen bor under jorda

I Coober Pedy bor det ca. 5.000 mennesker - vesentlig øst-europeere (tsjekkere og grekere) - selv om skandinavere også forekommer. Tettstedet som omkranses av flate ubevokste områder, er ikke noe vakkert. Husene som er over bakken består av bølgeblikk som huser tre supermarkeder, en rekke opalforretninger og bilverksteder. Bare Opal Hotell og dens 3 pub'er skiller seg ut med europeisk fasade.

Over halvparten av befolkningen bor under jorden i såkalte "dugouts". Dette er hus som graves eller bores ut i fjellskråningene, som består av porøs sandstein. I disse hus er det alltid behagelig varme, selv om temperaturen ute kan nå både 40 - 50° om sommeren. Komfortable er de også, med kjøkken, stue, soverom og enkelte sogar med swimming-pool. En del av disse jordhusene er tidligere opalgruver.

Som tidligere nevnt er Coober Pedy verdens største opalfelt, og kan vise til enkeltfunn som har innbrakt 6 millioner dollar. Funn på 30-40 og 50.000 dollar er ikke uvanlig, og det er få - selv på puben - som prater om de.

På opalfeltene

Etter å ha innhentet nødvendig informasjon om hvordan en "turist" skal forholde seg under opalleting, var vi allerede andre dagen ute på feltene. Da det hadde regnet måtte vi benytte 4-hjulstrekket for å "spinne" oss gjennom vann og gjørme ut til et av feltene som lå 18 km nord for Coober Pedy. Her var vi nesten alene - veiens beskaffenhet syntes å ha skapt en unnskyldning for heller å gå på puben enn å lete etter opaler blant "minerne".

Overalt var det store pyramidehauger med utsprengt materiale, som var blåst opp til overflaten via sjakter som gikk ned til 20 m dyp. Vi hadde fått tips om å lete i disse haugene, da de som holdt på nede i gruvesjakt

ofte overså en del opaler i massen som ble blåst opp til overflaten. Etter noen få timers leting forsto vi at en ikke behøvde å være ekspert for å finne opaler. Noe stort funn ble det vel ikke, men Erik fant i alle fall et vakkert opalisert skjell.

Funn av "opal-pipe"

Neste dag var vi ute på et av de nyeste opalfeltene hvor vi begynte letingen i store buldozerskjæringer som gikk 20 m ned i bakken. Etter å ha funnet noen småfragmenter av opaler skulle jeg gjøre mitt beste funn. Det var en "opal-pipe" på 3 x 1 cm. Om størelsen ikke var så imponerende, var til gjengjeld fargenyansene og krystalliseringen av en slik kvalitet at selv fagfolk viste interesse for funnet.

Ståle Haugen fra Asker

Etter noen dager møtte vi nordmannen Ståle Haugen fra Asker, som hadde drevet "mining" i Australia i 6 år. Vi ble invitert hjem i hans "dugout" og snart ble det servert skikkelig australsk beef-ryte.

Haugen konsentrerte sin leting i gamle forlatte sjakter, noe han betalte 10 dollar i året for. Vi ble med ham ut på feltet og klatret ned i sjakten til vi var godt og vel 20 m under bakken. Her var det et stort rom med flere sidetunneler. Haugen hadde funnet 3 opalførende nivåer som fulgte horisontale tynne leir/rustlag. Her forekom opalene i tynne flak som ble hakket ut med hakker. De fleste hadde ensartet lys blå farge, noe som ikke hadde noen verdi, men så snart fargene begynte å variere fra blått, grønt, rødt og grått, ja, da ble hakken benyttet mer forsiktig. I enkelte

av disse lag kunne en finne større konsentrasjoner av opaler, og det var her de "store pengene" lå. Haugen hadde den siste tid gjort middels gode funn, og han tjente 50-150 dollar pr. 5½ timers arbeidsdag. Hans største enkeltfunn hadde vært på 15.000 dollar. Råopalen selges til et 70-talls opalkjøpere som bor i Coober Pedy.

Coober Pedy - et "røfft" mannssamfunn

Menneskene i Coober Pedy er svært forskjellig fra det øvrige Australia. De bærer preg av sin "røffe" harde jobb i gruvene. Det er et mannssamfunn hvis mennesker har en svært forskjellig bakgrunn. For å begynne "mining" kreves hverken papirer eller utdanning, en bare plukker ut sitt felt, får det registrert, og dermed har man sin egen levevei, uten andre mennesker og klokka å ta hensyn til. Med de store pengesummer som følger med opalletingen er det ingen som stoler på hverandre. Selv ikke på puben prates det om opaler, men det spilles og gambles om store pengesummer på spilleautomatene og i poker hvor "potten" kan inneholde 30.000 dollar.

Litt skyting på opalfeltene skjer også

På den tid vi var i Coober Pedy var det 7 mordere der, og hvor mange som ellers hadde vært på gale siden av loven er det vel ingen som kjenner til. Noen uker før vi kom til stedet var tre mennesker skutt på opalfeltene. Etter store funn er det vanlig å ha væpnet vakthold ved sjaktene om nettene, og den som da nærmer seg får aldri noe varselskudd. På feltene hersker en "egen lov", og det er lite politiet ønsker å bry seg med hva som skjer der.

Tilbake til Darwin

Etter en og en halv ukes opphold bega vi oss på tilbaketuren. Alt gikk vel til Alice Springs, hvor vi måtte skifte vannpumpe og dynamo på Land Roveren. Herfra ble det "hardkjør" med en overnatting, før vi var tilbake i Darwin.

Vi var begge storforneymed med turen, selv om våre økonomiske forhåndskalkyler var sprenget. Men hadde vi solgt vår "opal-fangst" så hadde turen i alle fall blitt "gratis".

Ole Nashoug

